

Litteratur

ERIK ANNERS:

Grundlagen, folket och etablissemangen

Med sin majestätiska bok: "Sverige 1972, Försök till en lidelsefri betraktelse" ställde sig professor Stig Strömholm i en klass för sig som idépolitisk debattör här i Sverige. Nu har han kommit med ytterligare ett arbete av stort politiskt intresse: "Grundlagen, folket och etablissemangen" (Norstedts). Han säger själv att den "utgör ett försök i elfte timmen att fästa uppmärksamheten på några väsentliga principfrågor i samband med den pågående grundlagsrevisionen".

Så sällan som det är möjligt att beslä Stig Strömholm med ej fullt korrekta uppgifter kan jag inte neka mig nöjet att påpeka två felaktigheter i hans programdeklaration. För det första har boken kommit i tolfte timmen. Så starkt som partierna nu är bundna vid alla kompromisser kring grundlagsreformen lär utsikterna till ändringar vara små. Boken skulle ha kommit för två år sedan. Dock är det en tröst att den finns. En eventuell ny regering har all anledning att med eftertanke studera hans analys av det svenska författningens problematik liksom hans mångfald av konkreta reformförslag. Ty här har vi den andra felaktigheten. Boken innehåller mycket mer än vad författaren med något av ett rekord i akademisk understatement lovar. En så klarläggande undersökning av vårt författningens liv och en så stringent genomförd linje i författningsfrågan i syfte att vidareutveckla den svenska statsrätten i sann demokratisk anda har icke presenterats på årtionden. Läsaren kan bara säga sig att det är stor skada att Stig Strömholm inte varit engagerad i arbetet på den nya författningen.

Hans stilkonst är som vanligt oöverträffad. Eller vad sägs om följande:

"Grundlagsförslaget innebär, det förefaller oomtvistligt, en låt vara huvudsakligen formell *politisering* av riksstyrelsen och den offentliga verksamheten. 'Regeringen' framstår som riksdagsmajoritetens organ och utses av denna; myndigheterna 'lyder under regeringen' (10 kap 4 §). Även om det blott är fråga

om former och 'optik' kan det starkt ifrågasättas, om detta inte innebär ett lika onödigt som långt steg mot ett system där statsapparaten uppfattas som den politiska majoritetens organ. Detta kan inte gärna ha varit avsikten. Den svenska staten — eller bättre: riket — är och måste vara något annat än en apparat i tjänst hos den grupp av politiker och deras anhängare som i tre eller sex eller fyrtio år innehar den politiska makten. Den tillhör alla.

Ville man ge grundlagen bredast möjliga förankring bland folket, förefaller det självklart att man borde tillvarata alla möjligheter att betona *neutraliteten*, upphöjdheten över partierna, *hos alla de organ som företräder riket och utgör dess permanenta icke-politiska 'apparat'*. Det är en illusion att tro, att politikerkåren, eller tom den kanske svaga majoritetens politiker, skulle ha förutsättningar att skapa lojalitet mot och solidaritet med samhällsmakten som sådan. Det ter sig oroväckande för framtiden att man valt att 'politiserar' i stället för att 'neutralisera' så mycket som möjligt av den allt viktigare offentliga sektorn. Det vittnar om en viss självöverskattning och brist på realitetskänsla hos politikererna — i en tid då 'pamparnas' möjlighet att företräda breda intressen ifrågasätts och utgör ett kärkommet ämne för demokratifientliga grupperns bearbetning — att de inte söker tillvarataga det värde som ligger i att institutioner eller åtminstone beteckningar 'lyfts ut' ur den politiserade sektorn."

Denna "neutralisering" av den offentliga sektorn anser Stig Strömholm vara ett viktigt komplement till parlamentarismen. Han har så rätt. Det är också på den punkten han kommer med särskilt intressanta förslag. De kan ej redovisas här, överhuvudtaget ej det överflödande rika tankeinnehållet i hans arbete. En recensent får stanna vid att livligt uppmana både meningsfränder och motståndare till Stig Strömholms värdekonservatism att kasta sig över boken. Den torde stimulera varje politiker till begrundan.